

Sevgi və Poeziya

Hamlet İsxanlı

Aşıb-daşır eşqımız

Həyatın mənası xoşbəxtlik, xoşbəxtliyin açarı sevgidir. Sevgi həyatın təməlidir, dünya sevgi üzərində qurulub. Sevgi hissidir insanı insan edən, onu yaşadan və gələcəyə səsləyən - böyük ideyalar sevgisi, vətən sevgisi, yaxınlara sevgi, vürğunluq – kişi və qadın arasında əbədi var olan məhəbbət.... Sevgi bəşəriyyətin günəşidir, insan övladı sevginin odu ilə isinir, ondan işıq alır.

Allaha, dinə və peyğəmbərlərə sevgi insanın mütləq gücə, böyük ədalətə, böyük inama ehtiyacından doğur. Bu sevgi iman sahiblərinin ruhuna sığal çəkir, əxlaqı saflaşdırmağa xidmət edir.

Ana və ataya sevgi insanı həyata gətirib, böyüdüb tərbiyə edənlərə minnətdarlıq hissənin təzahürüdür. Övlad valideynlərinə sığınır, tək olmadığını görür, valideynlərin hərarəti ilə isinir, onların sevgisini görür və qarşılıq verməyə çalışır. Övlada sevgi isə valideynlərin həyat bəxş etdiyi və öz kiçik hissəsi hesab etdiyi məxluqu qorumaq, tərbiyə edib böyütmək, onunla fəxr etmək, onun xoşbəxt olmasına can qoymaq arzusundan doğur. Valideyn özünün həyata keçirə bilmədiklərini övladında görmək istəyir.

Qardaş, bacı və dost sevgisi bərabər insanların bir-birinə sığınması, bir-birinə arxa durması, bir-birinə ehtiyac duymasından bəhrələnir.

Vətən, millət, dil və mədəniyyət sevgisi insanın kimlik duyğusu ilə bağlıdır, tamın hissəsi, bütövün parçası olmaq, bütövə sığınmaq, onun əzəmət və gözəlliyindən öz halal payını almaq kimi duyğuların məhsuludur. Vətən sevgisi ilə valideyn sevgisi arasında böyük bənzərlik var. Ana vətən, ana dil, ana torpaq, ata yurdu kimi ifadələr bu bənzərlikdən yaranmışdır.

Azadlıq və ədalət eşqi tarixi inkişafdan qaynaqlanır, insanı həyatın gözəlliyi və harmoniyası uğrunda mübarizəyə səsləyir. Yaradıcılıq eşqi, yaratmaq ehtirası bəşəriyyəti irəli aparan əsas qüvvədir.

Yaradıcılıq eşqi sonsuz, müəmmalı düşüncə və sənət aləmini içindən duymaq və zənginləşdirmək istəyindən, qurmaq və yaratmaq yanğısından güc alır, dünyanı və həyatı dərk etmək ehtirasından qidalanır.

Bəşər tarixi bir sevgi tarixi kimi şərh oluna bilər. Dini inanc, azadlıq və torpaq sevgisi, yaradıcılıq ehtirası və zəka macəraları tarixin təkərlərini fırladan qüvvələr arasındadır. Müharibələr etmək də özünü sevməkdir, şöhrət tutqusudur, liderlik ehtirasıdır, bəşəriyyətin taleyini həll etmək, allahlıq etmək ehtirasının məhsuludur və ya qrup mənafehi qarşısında vəzifə borcunu yerinə yetirməkdir.

Və... haqqında ən çox yazılan, danışılan, insanoğlunu və insanqızını cuşa gətirən qeyri-adi dərəcədə həyəcanlı və möcüzəli bir duyğu – eşq! İki müxtəlif qütbün bir-birinə can atması, qız və oğlanın bir-birinə vürğunluğu, qadın və kişi arasında cərəyan edən qarşısızalmaz cazibə qüvvəsi! Qəlbləri

coşduran, ağılı çaşdıran, cismi titrədən, insanı dəli olmaq dərəcəsinə yüksəldib ona səadət bəxş edən sevgi, məhəbbət, eşq!

Sevgisiz həyat yoxdur. Sevgidir bəşəriyyəti qoruyan, onu gözəlləşdirən qüdrət!

*Aşib-daşır eşqımız
Sevməsək ölərək biz
Ölüm allah əmridir
Sevməksə – öz işimiz.*

Ürəkdə yuva qurmuş sevgini gizlin-gizlin bəsləmək, imkan düşən kimi vurğun olduğu insana bu sevgini ürkək-ürkək hiss etdirmək, “sirri kəm-kəm faş etmək” səadəti nəsb olmur sevənlərə! Böyüyə-böyüyə qəlbi tam fəth edən, üzə çıxıb boy göstərən və qanad açan sevgi dünyanın ən canlı, daha doğrusu, ən həyəcanlı hisslər, duyğular, gözəlliklər zirvəsidir!

Qız və oğlan, qadın və kişi arasında sevgi iki qəlbin simfoniyasıdır, öz “mən”ini başqasının “mən”i ilə bərabərləşdirib, birləşdirib yeni ahəngə qovuşmaqdır.

*Quş quşa söykənib budağa qonur
Nuru görən yoxsa, nur olmaz ki nur;
Sevgi iki könül, iki can istər
Özünü sevməklə məhəbbət olmur.*

Sevməyən insanı kim sevir?!

Sevgi nə qədər dərindirsə, özünəsevgi bir o qədər gözə dəymir, arxa plandadır. Sevgidir insan egoizmini neytrallaşdırıb bilən ən böyük güc.

Özünü sevmək yalnız başqasını ürəkdən sevməklə, həyatı sevməklə yanaşı gedəndə anlamlıdır (“bütün insanları, o cümlədən sevgilimi və özümü sevirəm”). Lakin, bu hiss güclənib hadisələrin axarını öz xeyrinə doğru döndərmək, tabe etmək, əmr etmək, öz zövqünü hamıya qəbul etdirmək istəyinə keçə bilər. “Sevginin saxlanması və çevrilməsi qanunu” na görə kim özünü nə qədər çox sevirsə, o, başqalarını o qədər az sevir. Tək özünü sevmək ruhi və əqli naqislikdir, güc sahiblərində isə, bu, təhlükə doğuran qüvvədir.

İnsanın sayılmaq və təriflənmək istəyi özünü təsdiq üsulu kimi, ümumiyyətlə qəbul edilə bilər. Öz bənzərsizliyini, öz istedadını kəşf etmək və onu inkişaf etdirmək baxımından özünəhörmət və bu mənada özünü sevmək ümumbəşəri sevginin tərkib hissəsi sayıla bilər. Ağıldan alınan ləzzəti və nəşəni heç nə əvəz edə bilmir.

Sevgi – başqalarının duyğularına hörmət etməyi, başqalarına qarşı həssas olmağı tələb edir. Sevgi məna və məhəbbətin, cəngavərliyin və zərifliyin kobudluq və natarazlıq üzərində qələbəsidir, qadına hörmətin, qadına kişi ilə bərabər münasibətin təntənəsidir.

İnsan olmaq – məsuliyyətli olmaq deməkdir. Sevmək, özünü və baş- qa birini xoşbəxt etmək - budur insan! Sevgi elm kimi, bilik kimidir – sonsuzdur və başqalarına verdikcə, başqaları ilə paylaşıqca azalmır, əksinə, artır! Sevgi və bilik yalnız paylaşıqca var olur! Nəyin varsa ver, və...zənginləş!

*Duyğuya hədd qoysan o, duyğu deyil!
Gözələ təzim et, önündə əyil!
Vüqara yer yoxdur eşq meydanında
Eşq səni tam istər, bunu yaxşı bil !*

Sevmək - ən insani vəzifədir. Sevgi mənəviyyətin təməlidir. Sevgi alınmır və satılmır, zor tətbiq etməklə əldə olunmur. Sevgi hisslərin azad həyatıdır.

Hörmət – insanı olduğu kimi qəbul etməkdir; qayğı, məsuliyyət və hörmət sevgi yolunu açır, onu bəsləyib yetişdirir. Sevgidə bir-birinə qarşı qoyulan ciddi və formal tələblər sevnələrdən birini, hətta hər ikisini yorub bezdirə bilər. Bayron demişkən “Ara verə-verə döyünər ürək/ Məhəbbət özü də dincəlsin gərək”.

Ciddi əsas olmayan fikirləri (önyarğını) kənara qoymaq, fərqli olma hadisəsini təbii qəbul etmək sevginin baş tutması və qorunmasına aparan yeganə doğru yoldur.

Sevilmək və sevmək insana nəşə verir, insana ruh verir. Vüsal əsəbləri oxşayır, sevgi sağlam həyatın kökündə dayanır. Sevgi insanın sifətinə məlahət gətirir (sifətdə sevgi oxunur), gözə işıq verir.

*Eşq oddur, möcüzədir
İçimizdə közərir
Eşq yanağa hərarət
Gözə parlaqlıq verir.*

Sevməyi bacarmaq lazımdır, bu - qabiliyyətdir. Bəziləri “əsas bir adam tapılsın ki, məni sevsin” deyərək başlanğıcdan birtərəfli sevgi yolunu üstün tutur, öz duyğularını oyatmamış, öz könlünü verməmiş başqasınınkini almaq istəyir. Özünü sevdirmək üçün bir namizəd tapan kimi onun xoşuna gəlmək üçün bütün istedadını, gücünü işə salır, dəridən-qabıqdan çıxır, hər yola baş vurur - “qoy o, məni arzu etsin, onda vurğunluq hissi yaransın”. Beləliklə, sevlməyə arzusunda olan insan tora saldığı ovunu - “sevgili”-ni sevməyi təxirə salır, sonraya saxlayır, qəlbində möcüzə baş verib sevgi odu közərməsə, “mən günahkar deyiləm, biz başqa-başqa adamlarıq” deyib sevgi yolunu yarımçıq tərk edir və özü də yarımçıq qalır. Bütün bunlarla yanaşı eşq meydanında özünü bəyəndirmə kəçalışmalarının olması da çox təbiidir, hətta bir çox hallarda zəruridir.

Sevməyən insan yarıkor, yarıkardır, gözəlliyi görmür, dünyanın ağəngini duymur, eşqin başgicəlləndirici yüksək mərtəbələrindən ələmi seyr edə bilmir.

*Kor işığı görəmməz
Kar səsə səs verəmməz
Qəlbi atəşsiz olan
Eşq mülkünə girəmməz.*

Sevgidə nə əsasdır – arzu olunan, doğru-dürüst insana rast gəlmək, yoxsa sevmək istedadına malik olmaq, sevməyi bacarmaq əlbəttə, göz və qəlbin seçib-sevdiyi insanla üz-üzə gəlmək və bir yerdə olmaq çox gözəldir. Lakin, ömrü boyu öz tayını axtarıb tapmayanlar da az deyil. Uğur qazananlar, deyərsən, sevməyi bacaranlardır, ürəyi sevgi ilə dolu olanlardır.

Sevgi səbr və gözləmək istər. İlk məhəbbət bunu yaxşı bacarmır...

“Mən sevilirəm və xoşbəxtəm, çünki sevirəm”- bunu deyən insanın sevgilisi də xoşbəxtədir, çünki o da sevir və sevilir; bu - əsl sevgidir.

*Sevənlər-onlardır bəxtəvər
Sevməyən insanı kim sevər?!*

Sevilmək insanı tək sevgilisinin gözündə deyil, öz gözündə də ucaldır.

Gerçək həyatın uzantısı və ya xəyalın məhsulu

Əsl sevgi özünü sevdiyində tapmaqdır, mümkündür ki, bir az baş itirdikdən sonra.

*Eşq mülkünə ayaq basıb
Baş itirmək nə asanmış...
Dodaqların ləbi-dərya
Vədlərin quru lisanmış.
Oxa döndün, yoxa çıxdın
Bir xəyal qanadlısanmış.
Can almaqda tayın yoxdur
Qız, nə istedadlısanmış!
Şirinliyin, turşməzənlə
Sən həyatdan dadlısanmış!*

Sevdiyinə səcdə etmək, onun qulu olmaq, gərək ki, fəxr etməli, öyünməli bir şey hesab olunmur. Hərçənd ki, özünü sevdiyinə həsr etmə k böyük günah da deyil, dəlicəsinə sevən bu hissə necə qapılmasın?! Qoy olsun - Nizami demişkən, qul olmaq lazımdırsa eşqin qulu olmaqdan yaxşısı yoxdur.

Sentimental sevgi xəyali sevgidir, xəyalda qurulan bir obraza bəslənən sevgidir. Yanındakı insanın həmin obraza çevrilməsi arzusu əsasən baş tutmur. Məcnun sindromu budur – Məcnun gerçək həyatda olan Leyliyə deyil, xəyalında surətini yaratdığı Leyli adlı varlığa aşıqdır, onun məcnunudur.

*Sözlərimin canı budur:
Aşıqlar hissini quludur
İstədiyini mən deyiləm
Xəyalının məhsuludur.*

İnsan yalnız qeyri-bərabər, şərtsiz, mütləq sevgidə özünü unutmaq, özünü qurban vermək məqamına çata bilər. Ananın balasına sevgisi buna parlaq misaldır.

Sevgi ağı itirmək deyil, ağı bəsləmək, bəzəmək və gözəlləşdirməkdir. Sevgi insanı ucalda bilən, saflaşdıra bilən, zərifləşdirə bilən, qəlbləri isindirən, adilikdən çox yüksəkdə dayanan insani duyğudur, insan həyatının mənasıdır.

Sevgi ürəyi döyünən hər canlıya xas olan bir duyğudur. Gənclərin nəfəsi sevgi ilə gedib-gəlir, lakin sevgi yaş bilməz; xəyal var olan hər könüldə sevgi odu var.

Sevgi - gəncliyin nəfəsi

Xəyal - eşqin fəlsəfəsi!

Sevgi gah sakit-sakit ləpələnən, gah da coşub-daşan dalğalı, fırtınalı bir dənizdir. Sevgi həm tərəddüd və şübhələr dəryasında batıb-çıxmaq, həm də xəyal dünyasında qanad açmaqdır. Sevgi tək gerçək həyatdan ibarət deyil, şirin xəyallarsız sevgi yoxdur. Sevgi gerçək həyatın uzantısıdır, gerçəkliyin xəyal dünyasında davamıdır.

Bir məhəbbət yuxusu

Həyatda olmayan anı yaşatdı,

Yuxumu büriyən çiçək qoxusu

Yaralı sevdanı yaşatdı.

Doğrusu

Röyadan ayılmaq qorxusu

Yuxuma haram qatdı,

Nə mən yatdım, nə də duyğularım yatdı –

Bu özü də bir həyatdı...

Xoşumuza gələn insanı həqiqi və xəyali aləmdə izləməyə, sevməyə başlayırıq. Zaman bu sevgini gücləndirib, “ağıllandırır” dostluğa da çevirə bilər, zəiflədib söndürə də bilər. İnsan bəzən sevgidə başını itirsə də, özünü başqasında tapsa da, xəyal dünyasında ilişib qalsa da, bütövlükdə sevgi həm də insanın özünü və başqalarını dərketmə yoludur. Əxlaqi, əqli, ictimai və bioloji inkişafa təkan verə bilən ruhi qüvvədir sevgi.

Gözəllik üstəgəl...

Sevgi səmimi birliyə, canbir-qəlbə bir ittifaqa aparan körpüdür, ayrı olanları bir etmək iqtidarındadır, tək olanı təklikdən xilas edir sevgi.

“Sevginin ictimailəşdirilməsi” bəzi filosof və ictimai xadimlərin qələmindən ayrılıb kağıza düşən “ictimai fikirdir”. Əslində isə sevgi ictimai həyatdan aralanmaq, ayrılmaq, iki şəxsdən ibarət özəl səadət ocağı qurmaq üçündür (ailə yaranarsa, bir qayda olaraq, sevgi evinin yeni sakinləri əmələ gəlir...).

İki qəlbin qovuşmasını müəyyən edən əlamətlər hansılardır? Yaranmaqda olan sevginin sevgililəri xoşbəxt edib-etməyəcəyi necə təyin edilir?

Gözəllik üstəgəl ürəyimizə yatan xasiyyət və xarakter – bəlkə budur ikini bir edən?! Zahiri gözəlliklə daxili aləm, bədənlə ruh bir-birinə qovuşursa insan sevir və özünü bütövün, sıx birləşmiş ikiliyin tam yarısı, bir kökdən qidalanan qoşa budaqdan biri hesab etməyə başlayır. Platona görə əsas iş gözəlliyi seyr etməkdir, eşq özü də gözəllikdir.

Gözəl olduğu üçün mü sevirik insanı, yoxsa sevdiyimiz üçün mü gözəl görünür insan? Bu iki fikir arasında ziddiyyət yoxdur, əslinə qalanda onlar bir-birini tamamlayır.

*Gözəllik- seyrinə dalmaq üçündür
Məhəbbət- ürəkdə qalmaq üçündür.
Həyat hərəkətdir, gəlib-gedəndir
Əməl- həyatdan bac almaq üçündür.*

Gözəllik anlayışı şəxsin aldığı tərbiyənin, mühit və mədəniyyətin, nəhayət fərdi duyğuların məcmusundan doğan dəyərdir, yüksək keyfiyyətdir. Fərdin gözəllik qavramı mühüm dərəcədə mühit və mədəniyyətin qəbul etdiyi gözəllik qəliblərinin təsiri altında formalaşır.

İnsan gözəlliyi, xüsusilə gözəl qadın modeli cəmiyyətin öz-özünə aşladığı (və ya başqa güclü bir cəmiyyətin bütün dünyaya aşladığı) zövqə uyğun təyin edilir. İctimai zövq və ya kollektiv zövq dəyişkəndir, tarixi inkişafın məhsuludur. Qədim zamanlardan günümüzə qədər gözəllərin tərifinə, vəsfinə həsr olunmuş poetik əsərlər, nəsr və dram əsərləri, heykəllər və rəsm əsərləri gözəlin xarici görünüşünə, hətta xasiyyətinə münasibətin tarix boyu necə dəyişdiyini açıq-aşkar göstərir. Bu dəyişməni təkamül adlandırmaq olmaz, bu, ancaq və ancaq dəyişkənlikdir.

Qloballaşma sanki gözəllik ölçülərindən və zövqlərdən də yan keçməyib, əksəriyyətin qəbul etdiyi (əksəriyyətə qəbul etdirilən) gözəl tipi mövcuddur; bu tip təbiətin seçimi deyil, bu tip əslində inşa olunur, yaradılır və ağla gələn bütün vasitələrlə təbliğ edilir.

Gözəllikdən fərqi olaraq sevgi tam təsvir oluna bilməyən, məntiqə tabe olmayan bir hadisədir; hərənin öz sevgisi var.

Eşqdə kamillik gəzmə

Sevgi ağlın deyil, qəlbin məhsuludur (bu, əlbəttə, bioloji deyil, şairanə ifadədir); sevgi ağı başdan ala da bilər, püxtələşib başa ağı da qoya bilər.

Sevgi həyatdır, həyat isə mükəmməl deyil, qovğalarla doludur; mükəmməl olmaq gerçək həyatda deyil, xəyalda mövcud olan ideala çatmaq deməkdir. Öz nöqsanlarını görməmək, başqasının nöqsanlarını isə böyütmək, sevgili kimi qəbul edilmiş insanı zor-xoş dəyişdirmək, onu yenidən tərbiyə etmək istəyi bu sevginin narahat günlər, aylar, illər keçirəcəyi ehtimalından xəbər verir.

*İtkisiz olmaz zəfər
Yoxdur mütləq müzəffər
Eşqdə kamillik gəzmə
Sevgi yanlılıq sevər.*

***

*Can alan, naz satanlar
O tay, bu tayda çoxdur*

*Sevgidə nə desən var
Sevgidə qayda yoxdur.*

Dava-dalaşsız sevgi yoxdur, küsmək və incimək sevgidən heç zaman əl çəkməyən, onun başına dolanan peyklərdir. Sevgililərin qurduğu ittifaqda özünü təsdiq və ya muxtariyyət davası, sözükeçərli olmaq və ya vəziyyətə hakim olmaq davası deyəsən heç vaxt tam kəsilmir.

*Təbiət insanla ittifaq qurmur
Günəş istəyirsən, sulu qar yağır.
Yar üçün özünü lap oda da vur-
Yenə də başına tufanlar yağır.*

Mühüm işlərdə, ümumiyyətlə həyatda sevgililərin hər birinin öz planı ola bilər, bu iki planı daha geniş vahid planın tərkib hissəsinə çevirmək sülh və dostluq əldə etmənin yeganə üsuludur.

Sevgini oyun kimi qəbul edənlər də var; bu halda, təbii ki, qalib gələn, məğlub olan, geri çəkilən, başdan çıxaran, aldadan, aldananlar olacaq...

Sevdiyimiz insan bizi sevməyə də bilər, “bu da bir həyatdı”.

*Möcüzəyə bel bağlama
Hər yetən yetməz ki kama...
Hər sevdiyi qismət olmur insana
Ürəyində bəslədiyi sevgilər qalır ona...*

Bu, bəlli bir insandan daha çox dünyadan küskünlüyə səbəb olur.

Nəyə ümid bəsləmək, nədə təsəlli tapmaq? Bir sevgini kama yetirməyən dünya yenə də insana sevgi bəxş etməkdən xali deyil. Sevgi həyatı bir anda dəyişdirə bilən möcüzədir.

*Ümid xəfif olsa belə, könuüllərə şafəq saçar,
Xoş əməllər bar gətirər, xoş niyyətlər çiçək açar.
İnsanlara qanad verən sevgi adlı möcüzə var,
Nəhayətsiz eşq, ehtiras, duyğu çələngidi dünya.*

Sevmək inanmaqdır, etibar etmək, ümid etməkdir. İnami az olanın sevgisi də az olur.

Sevgi zərif, həssas və kövrək duyğudur - o, nəzakət, sabitqədəmlik və ağayanaqlıqdan xoşlanır, kobudluğa, yalana, eləcə də kənar müdaxilələrə qarşı dözümsüzdür. Sevginin keşiyində durmağa, onu möhkəmləndirməyə, onu başqalarından və...sevgililərin özündən qorumağa ehtiyac var. Bu qoruma illər ötdükcə daha da etibarlı olmalıdır. Sevginin “ağılsız” olaraq uzun müddət yaşaması mümkün olmur. Sevgi get-gedə azalarsa, qarşılıqlı cəzb etmə qüvvəsi zəifləyərsə, heyranlıq duyğusu kütləşə bilər. Biganəlik sevginin dostu deyil.

*Səni sevdim gündən-günə daha dolğun, daha incə
Düşünmədən, daşınmadan, bər-bəzəksiz, çox sadəcə.
Səni sevdim yerə həsrət yağış kimi, leysan kimi*

*Səni sevdim gözəlliyə heyran olan insan kimi
Sadəcə çox sevdim səni
Səni sevdim çox sadəcə.*

Sevginin yarandığı və alışmağa başladığı dövrdə heyranlıq duyğusu altında xoşbəxt olan sevgililər bir-birini ruhlandırmaq və razı salmaq, bir-birinə dayaq olmaq üçün hər comərdliyə, hətta qurban getməyə həvəsli görünürlər. Onların yarığeçək, yarıxəyali dünyası sevgi yağışı və ehtiras fırtınası altında keçir. Özlərini bir hesab etdikdən, xüsusilə ailə qurduqdan sonra hal-qəziyyə və vəziyyət dəyişə bilər. Yeni həyat həqiqətinin gözü açılır; indi sevgililər birləşməyə can atan fərdlər deyil, artıq birləşmiş, məsuliyyət altına girmiş durumda olan ikilikdir. Bu, Leyli və Məcnun, Əsli və Kərəm, Fərhad və Şirin eşqi, ehtirası deyil (vüsala yetişsəydilər, onlar da adi ailə həyatı yaşamağa olacaqdılar və... bu gözəl əfsanələr, dastanlar yaranmayacaqdı...). İndi qarşıda yeni, fərqli vəzifələr durur, parlaq sözlərin yetərsizliyi aydın olur, dolanmaq, yola getmək kimi maraqsız problemlər üzə çıxır, fədakarlıq, qayğıkeşlik, üzüyolalığ əhəmiyyət kəsb edir, ağıl hisslərlə ən azı bərabərləşir. Sevgini yaşadan, onu uzunömürlü edən sevginin "sadəcə"liyi onun insani, özünəməxsus olmasıdır.

*Mahnılarda anılmadım, dastanlarda yoxdur adımd;
Kərəm ünlü aşıqların cərgəsində yer almadım,
İçimdəki ağırların atəşindən kül olmadım...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..*

*Məcnun olub dərdli eşqlə səhralara üz tutmadım,
İnsanlardan uzaq düşüb ceyran-cüyür ovutmadım,
Xəyallara səcdə qılıb vüsəlini unutmadım...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..*

*Fərhad olub dəryaları məcrasından döndərmədim,
Xosrov kimi can yangını məhəbbətlə söndürmədim...
Dünyanın naz-nemətini sənə bəxşiş göndərmədim...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..*

Uçmağa daha çox alışmış məxluq torpaq üstündə yeriməyə həvəsli görünür, səbəb bunun maraqsız görünməsi və geriləmə təsəvvürü yaratmasıdır. Sevgi yağışı və ehtiras fırtınası xəfifləyir və bunu, əvvəlki sevginin azalması əlaməti hesab edən sevgililər zaman-zaman məyusluq, pərişanlıq və süstlük havası içində düşürlər.

Sevmək qabiliyyəti bəzi insanlarda güclü, digərlərində zəif ola bilər. Qabiliyyət və istedad həvəs və zəhmətlə cilalanır, tənbellik və duyğusuzluq istedadın düşmənidir. Sevgi diqqət tələb edir, sevgi öz-özünə yaşamır, sevənlər yaşadır onu. Zəhmət çəkilməyən sevgi qulluq edilmə yən ağac kimi çiçəklənməz və ya xəstəlik tapar. Bir qəlbə yanan sevgi odu digər qəlbə də işıq saçmalı, onu da isindirməlidir.

Duyğusuzluq sevgi qıtlığından irəli gəlir; sevməyi bacarmayan insanın duyğuları donmuş, süst düşmüş haldadır.

*Çoxu nə istəyir? – Can rahatlığı!
Bəs başqaları nə? – Söz azadlığı!
Bəs sevgi? Onsuz puç deyilmi həyat?
Fəlakət deyilmi sevgi qıtlığı?*

Dünya və həyat təsəvvüredilməz dərəcədə mürəkkəbdir, bəşərin vicdanında (və vicdansızlığında) gözəllik və sevgi ilə yanaşı, təəssüf ki, faciələr və nifrət də yer tutur. Sevgi birləşdirici hissdır, ehtirasdır, nifrət, hərislik, paxıllıq isə özünü başqasından təcrid edən zərərli ehtirasdır.

*Nədir ölçü, nədir çəki dünyada?
Sevgi hökm edəydi təki dünyada...*

Dünyada sevgi hökm etsəydi, yəqin ki, dünya cənnətə dönərdi.

Alovlu sevgi hisslərinin məhsulu olan gözəl sözlər əksər hallarda zamanın süzgəcindən keçmir, sevgi binası yarımçıq qalır.

*Sevgidən doğan sözlər də
Bir zaman ölə bilərmiş;
Açılmayır sirli pərdə
Dünya nə qəribə yermiş?!*

Həyatda rast gəlinən sevgilərin çox cüzi hissəsi nikaha aparır. Nəşələndirən və tez yox olmayan, qalıcı eşq nadir hadisədir. Evlilik insanları xoşbəxt də edə bilər, bədbəxt də. Xoşbəxt ailə sevgisi vurğunluqla aqlın izdivacıdır.

Cazibə qüvvəsinin yandırıcı şirinliyi

Gözün ondan ayrılmaq istəmirsə, içində bir titrəyiş əmələ gəlibsə, xəyalın və fikrin ona bağlı qalırsa, bu, vurğunluq əlamətidir.

*Günəş aya baxmasa
Ay yerə nur saçarmı?
Qoşa qanad taxmasa
Quşlar şövlə uçarmı?
Dünyanı eşq yaşadar
Vurğunluqdan xoş nə var?!
Kim deyər ki, sevdalar
Gəldi-gedərdi, gülüm?!*

Gözlərdən qopan və ruhu alışıdıran qığılcımdan başlayır sevgi, “iki kafər bir müsəlman öldürür” (Saib Təbrizi). Sevgi dinc durmur, səslə yir, çağırır, gözlər “gəl, gəl” deyir.

*Ürək çırpınanda, göz çağıranda,
Nəfəs bir olanda, dil lal olanda,
Dodaq can atanda, sifət yananda*

Sol yanaq da gözəl, sağ da gözəldir!

Yaxın olmaq, oxşamaq, əzizləmək və əzizlənmək istəyi baş qaldırır sevən ürəklərdə. Coşan hiss, həyəcan bir toxunma arzusu doğurur - əllərini əlinə almaq, saçlarını sıgallamaq, saçlarını qoxulamaq, öpmək, qucaqlamaq, qovuşmaq, bir olmaq!

Deyirəm: yaxın gəl! Sözümə baxmır

Məni can evinə yaxın buraxmır

Mən də hal əhliyəm, gözümü yumub

Öpürəm, sağ olsun, başıma qaxmır.

Müdrük filosof şəhvani hissələr haqqında ehtiyatla, aşıqın başına ağıl qoya-qoya yazır, nəsihət verir, nəfsi ağla tabe etməyi məsləhət görür, aşıqı düz yola çağırır. Şair isə nəsihət verməkdən, başa ağıl qoymaqdan uzaqdır; o, sevən qəlblərin, canın, cismin və ruhun ehtirası içində alışıb yandığı eşq dastanını yazır. Ağıl eşqin qarşısında tir-tir əsir, çaş-baş qalır. Əlbəttə, eşqdə risk də var, ağıldan uzaq düşmək yaxşı iş deyil, ağılsızlığa gətirib çıxara bilər...

Şəhvani hiss mənəvi ehtiyacdən doğmasa da, o, qeyri-ixtiyari duyğu olduğu üçün böyük danlaq hədəfi olmamalıdır.

Eşqin odunda qaynayan ehtirası qəti surətdə kobud hisslərlə qarışdırmaq olmaz, bu, müvazinəti itirmək deyil, quruculuq ehtirasıdır – gizlinin aşkarlanması, qəfil yaxınlığın həyəcanı, marağı var burda. Təbiətin səmindən, ruh və cismin harmoniyasından qaçmaq mümkün deyil. Bədən, ağıl və ruh həzz alır sevgidən. Yaşamaq eşqi sevgi ilə düz mütənasibdir.

Sevgililər can eşidib, can desələr,

Duyğuların şiddətindən titrəsələr,

Könüllərə körpü salsa şən busələr

Yaşamağa nə var ki!...

Nazlı canan canımıza qəsd etsə də,

Ağlımızı başdan alıb, məst etsə də,

Eşq var olsun, dünya tamam tərs getsə də

Yaşamağa nə var ki!...

Tək bir-birini deyil, dünyanı ağışuna almaq istəyir sevib-sevilən, bir-birini cəzb edən, biri o birinin cazibə qüvvəsinə tab gətirməyən iki aşıq. Sevgi eşitmək və eşidilmək istəyir. Şəhvət sevgi adlı yolun nə sonu, nə əvvəlidir, yalnız bir hissəsidir, üstəlik - bəzi filosofların gözündən iraq - sevginin təbii və zərif tərkib hissəsidir. Onun astanasında insani həyə, utancaqlıq, ürək döyüntüsü, həyəcan, cazibə qüvvəsinin yandırıcı şirinliyi dayanır.

Qüdrətdən pay versin Füzuli, Xəyyam

Vəsfinə gücüm yox, özgədir əyyam

Gözlərim söyləyir sənə sevgimi

Neyləyim, dilimi bağlayıb həyam.

Əsl sevgidən doğan bu qovuşmanın davamı iki fərdin birləşdiyi, güc aldığı mənəvi həyatdır, o cümlədən ailə qurulmasıdır. Lakin kamına çatan insanlarda bəzən yeni ehtiras axtarışı, yenidən başqa bir ova çıxmaq istəyi baş qaldırır. Ata, ana, övlad, qardaş, bacı sevgisindən fərqli olaraq

seçmə imkanından gen-bol qidalana bilən eşq aləmində “itmiş” və ya “gizlənmiş” tayını axtarmaq, tapıb-itirib yenidən axtarmaq da var; sirli və mürəkkəb dünyamızda “bu da bir həyatdı”.

*Əllərinlə saçlarını darama
Əvəzində bir sığal çək yarama
Məndən sonra nə istəsən sənindir
Mən sağ ikən başqa yarı arama.*

Ağlına sahib dur, sevgiyə can at

Sevgi bu günü, bu anı yaşamaqdır. Sevginin təməli keçmişdə qoyulsa da, binası bu gün, bu an hörülməkdədir. Sevgini indi hiss etmək, duymaq, görmək, indi ona qucaq açmaq lazımdır.

*Ürək vurarmı qansız ?!
Eşq yaşarmı gümansız ?!
Sevgiyə sığın, ay qız,
Gəmi yoxdur limansız.*

Sabahı, gələcəyi düşünən insan bəzən bu anı, bu günü yaşamağı unudur. Səbəb, yəqin ki, bu günkü sevginin adiləşməsi, gözdən düşməsidir. Seçdiyi insanın özünü deyil, onun “mükəmməl” şəklini arzu edən, “bu arzuya yalnız gələcəkdə çatmaq olar” deyər düşünən şəxs bu yolla kamil sevgiyə qovuşacağı şübhəlidir.

Sevənin qəlbi indi döyünür, o, hal-hazırda həyəcanlıdır, o, məhz indi sevgi oduna isinməkdə və ya yanmaqdadır. Bu anın gözəlliyini yaşamaq - budur xoşbəxtliyin canı. “Hər gün bir yeni nəğmə,...” (Müşfiq) və ya “Dayan, ey dəqiqə!” (Goethe) –budur sevənlərin şüarı.

*Canımdan bezmişdim, düşmüşdüm xəstə
Göylərdən süzüldü bir səs ahəstə
Bəxtinə kor demə, sevgiyə tələs
Canan can istəsə, de: gözüm üstə!*

Sevgi yolundakı maneələr çox zaman keçilə biləndir; üstəlik bunların bir qismi, məsələn qısqanclıq, bəzən sevənin əsassız şübhələrindən qaynaqlanır. Sevilən-sevilərkən insan daha yaradıcıdır. Böyük sevgi insanın ruhunu oynadır, ona güc verir və bu, qarşıya çıxan sədləri yox etmək üçün də kifayətdir.

*Bəzən dara düşür məxluqun canı
Təki geniş olsun ruhun meydanı
Ağlına sahib dur, sevgiyə can at
Sevgi gənc saxlayır aqıl insanı.*

Ömür boyu öz tayını-sevgilisini tapa bilməmək bəzən duyğular dünyasında gözübağlı yaşamaqdan və ya rastına çıxan insanlarla münasibət qura bilməməkdən irəli gəlir. Sonra bunların üzərinə ruh düşkünlüyü əlavə olunur. Ətrafa olan hörmət və maraqdır sevgiyə gətirib çıxaran yol...

*Gözümüzü tutur pərdə
Ağrı qaradan seçmirik.*

*Eşq bizi gözləyən yerdə
Yolu düzünə keçmirik.*

Sevgi insanın şövqünü artırır, onu yaşamağa çağırır. Ümitsizə ümid, yeriynə qanad, bədənə ruh verir sevgi! Ayrılıq və həsrətdən sonra aşıqların yenidən bir-birinə qovuşması sevginin zirvə nöqtəsidir.

Sevgi ilə yaşamaq həyatdan həzz almaq deməkdir. Sevgi nəşədir, qəhqəhədir, toy-düyündür. Eyni zamanda sevgi çılgınlıqdır, həsrət, hicran, hıçqırıq və gözyaşlarıdır, depressiya, xəyanət və ürək dağdır. Hiddət, qorxu, üzüntü, “qanın beyinə vurması”, özünü alçaldılmış sanmaq (aşağılanma) da yad deyil sevgi aləminə.

Sevginin kölgəsi

Sevən hər insanda müəyyən dərəcədə qısqanclıq hissi var - az, çox və ya ifrat dərəcədə, xəfif və ya partlayıcı gücə malik... “Qısqanclıq sevginin kölgəsidir” deyirlər. “Qısqanclıq duyğuların ən şirini olan sevgidən qaynaqlanır və duyğuların ən acısıdır” deyirlər. Qısqanclıq onu doğuran eşqdən daha davamlı, daha dayanıqlı ehtirasa çevrilə bilər.

Şübhə və güvənsizlikdən yaranan və hissi sarsıntılarla, insanın özü üzərində nəzarətini itirməsi ilə müşahidə olunan, dəlilik dərəcəsinə qədər yüksələ bilən ruhi pozğunluqdur ifrat qısqanclıq. Davranış tərzinin, xasiyyətin və içində yaşadığımız mədəni mühitin qısqanclığın doğmasında böyük rola sahib olduğu şübhəsizdir.

Sevilmək hissini sevmək hissindən daha üstün tutulması qısqanclığı doğuran əsas səbəblərdən biridir. Ümumiyyətlə, qısqanclıq sevənlə rə xas olan yiyələnmə, sahiblik və mülkiyyət hissi ilə də bağlıdır. Təbiətən vasvası olmaq da qısqanclıq hissini kök salmasına, yetişib böyüməsinə təsir göstərir. Qısqanclıq da sevginin özü kimi sanki “bizdən asılı olmayaraq” meydana çıxır. Lakin qısqanclığın sevgini qoruyan üzü də var. İlk nəzərdən paradoksal görünsə də, qısqanclıq hissi bəzən sevgini daha canlı edə bilir, “sevib-seçdiyim insandan bərk yapış, onu qoru və daha hərarətlə sev” deyir.

Qısqanclığın aradan qaldırılması mümkünsə, bu, yalnız sevgililərin birgə səyi nəticəsində ola bilər. “Yaş ötdükə qısqanclıq azalır” fikri, müəyyən əsası olsa da, mütləq deyil.

*Dünəni yaşadım, dünəndə bitdi
Uşaqlıq qayğılar dinəndə bitdi
Qısqanclıq, çılgınlıq dolu səhnələr
Ömrümüz payıza dönəndə bitdi.*

Sevginin canına darışmış və qanında cərəyan edən qısqanclıq virusu ədəbiyyatın aparıcı mövzularından biridir. Sevgidə rəqibi bildiren “əğyar” kəlməsi şərq poeziyasında ən çox işlənən sözlərdəndir.

Bu dünyadakı cənnət

Sevənlərin əsas dini sevgidir, bu dinin Allahu, peyğəmbəri,...sevimli insandır. Bir hədisə görə “dünya ləzzətlidir və onun ən böyük ləzzəti qadındır” deyirdi Məhəmməd peyğəmbər. Eşqin əzəmətini, böyüklüyünü göstərmək istəyən şair tam səmimi olaraq eşqi Allah, peyğəmbər, din, cənnət, Məkkə və Mədinə səviyyəsinə qaldırır, eşqi ən müqəddəs, ən ali hiss kimi tərənnüm edir. Sevgilisinə qovuşmağı dindən üstün tutan aşiq dinini dəyişməkdən belə çəkinmir. Sevgi, musiqi, şərab - bunlar İslam dünyasında, ərəb, fars və türkdilli poeziyada yüksək məqam tutmuş, təsirli poetik ifadə vasitəsinə çevrilmiş, ruhu və cismi sərxoş edib oynatmaq iqtidarında olmuşlar. Sevgini, yəni bu dünyadakı cənnəti, şair-aşiq o dünyadakı cənnətlə əvəz etmək istəmir, ondan üstün tutur.

Sevgisinə, sevgilisinə qarşı ciddi bir təhdid, təhlükə duyan aşiq bunu aradan qaldırmaq üçün hər şeyə hazırdır, Tanrıya yalvarır, Tanrıdan Tanrıya şikayət edir, Tanrıya qarşı poetik üsyan qaldırır.

*Qədər in cəlvəsi müdhiş, güman yeri köndələndir
Əlləri baş sığallayan, barmaqları göz dələndir.*

*Qədar bümü – canan xəstə, sevgilisi şikəstədir?!
Tanrım, hanı mərhəmətinə - bax, anam namaz üstədir.*

*Tanrıya ağıl qoymuram, amma, vallah, olmaz bu cür...
Ya hər ikimizi güldür, ya bizi birlikdə öldür!*

Bədən və ruh arasında münasibəti müxtəlif dinlər (və müxtəlif filosoflar) fərqli və özünəməxsus şəkildə izah və şərh etmişlər, eşqdə isə bu münasibətə heç bir məhdudiyət qoyulmur - dini ehkamlar unudulur, bədən və ruh bir-biri ilə bəhsə girir, bir-birinə həmdəm olur, bir-birinə qovuşur.

Sevgi dindən daha qədimdir. Sevgi təbiətdən daha davamlıdır. Ulduzlar yanıb-sönür, məhv olur, çaylar, dənizlər quruyur, kainat çox köklü dəyişmələrə məruz qalır, lakin sevgi bəşəriyyəti, bəşəriyyət isə sevgini vücuda gətirir və yaşadır.

*Günəşin də öz ömrü var
Bir gün o da bitəcək.
Başqa bir günəş gələcək
Hər dərdə o yetəcək.
Yenə otlar göyərəcək
Açılacaq gül-çiçək
Bülbül yenə gül eşqiylə ötəcək;
Bir oğlanla bir qız yenə
Çiçəklərin arasında itəcək...*

Səmimiliyin cazibəsi

Sevgi poeziyası şairin istedad və qüdrətini göstərən əsas ölçülərdən biridir. İnsani duyğuların ilahi duyğularla birləşdiyi zirvədə yer alır əsl sevgi şeirləri. Şairin səmimi-qəlbədən gələn şeirləri içində sevgiyə həsr olunanlar başda durur.

Şair dövrün ideologiyasını vəsf edən şeirlərini, qismən də patriotik hissləri nümayiş etdirən poetik əsərlərini, təbii ki, birbaşa dinləyici, oxucu və... “böyüklər” üçün yazır, sanki sifariş qəbul etmiş kimi çalışır (sifariş olmasa da), sanki vəzifə borcunu yerinə yetirir. Burada bir özünü göstərmə, diqqət cəlb etmə ünsürü də var, “mən də ideoloji cəbhənin nümunəvi əskəriyəm və ya mən də patriotam”. Bəzən ürəkdən yazılsa da, bir sıra hallarda bu şeirlərin səmimiliyi şübhə doğurur, oxucu və dinləyicini cəlb etmək üçün lazım gələn duyğu və həyəcan daha çox pafos, səslənmə (bəzən səsküy və ya gurultu), təmtəraq və təntənə üzərində qurulur.

Təbiət gözəlliklərinə və ya həyat-ölüm məsələlərinə həsr olunmuş şeirlərdə şair səslənmə və təntənəni sanki bir qədər azaldır, onları heyranlıqdan və mütəəssir olmaqdan doğan insani hisslərlə əvəz edir, bu isə şeirin səmimiyyətini, mehribanlığını və lirik ruhunu artırır.

Sevgi hiss, həyəcanı bakirədir, şairin öz içində doğulur və orda da yaşayır, sevgili obrazından başqa heç bir xarici təsirə məruz qalmır. Bu təbii, insani, xəyal dolu və bir qədər də ilahi duyğular özünü oxucuya göstərmək, bəyəndirmək üçün yaranmayıb, onları ağılı və hesabın gözü yönəltmir, onların təbliğə ehtiyacı yoxdur. Sevgi şeirləri “mən də sevirəm” fikrini xalqa və ya hökumətə bəyan etmək üçün yazılmayıb, onlar sevginin və sevgidən od alan duyğuların ifadəsidir, buna görə də safdır, ürəkdən gəlir.

*Məhəbbətə həyat verən saf nəfəsdir
Ən ulu səs qəlbimizdən qopan səsdir
O, nə xülya, nə ötəri bir həvəsdir
O, könüldən könuüllərə hopan səsdir,
Odur qüdrət, odur şəfqət,
Odur ruhun, xəyalların sərkərdəsi,
Haqqın səsi, eşqin səsi, qəlbın səsi.*

Dünya ədəbiyyatı korifeylərinin, böyük şairlərin ən yaxşı, ən möhtə şəm əsərləri sevgiyə həsr olunub və ya orada sevgi motivləri mühüm rol oynayır. Korifeylər cərgəsinə düşməmiş istedadlı şairlər də məhz sevgi şeirləri ilə tanınıb seviliblər. Hətta xüsusi istedad sahibi olmayan bəzi şairlər də bir neçə gözəl sevgi şeiri yazmağa müyəssər olublar; bu, görünür ki, şairin içindəki həyəcan və ehtirasın müəyyən məqamda şahə qalxmasından, saflıq, təbiilik və səmimiliyin cazibəsindən doğur.

Eşqin tərənnümü bitmir ki, bitmir

Sevgi haqqında şairlər, yazıçılar, filosoflar, psixoloqlar, psixiatrlar, sosioloqlar, antropoloqlar, teoloqlar, həkimlər, tarixçilər, arxeoloqlar... yazmışlar.

Şairin bir sevgi şeiri, bir misrası filosofun sevgi mövzusunda yazdığı bir elmi əsərin, bir kitabın əsasında dayana bilər. Şairin eşq dolu misraları sevilir, əzbərlənir, sevgililərin dilində gəzir, filosofun əsəri yalnız bəzi sonrakı filosoflara lazım gələ bilər, sevənlərdən isə uzaq qalır.

Tədqiqatçılar, filosof və digər mütəfəkkirlər sevgi haqqında yazır, təhlilə aparır, fərziyyə və nəzəriyyələr qururlar. Şairlər isə şeirlərində sevginin özünü yaşayır, sevginin özünü danışdırırlar.

*Dünya nemətləri bizə tanışdır
Sən eşqə qanad ver, ruhu danışdır.*

Şair sevgi aləmini, sevgiyə xas olan həyəcanı mübaligə, gözəl bənzətmələr və fonetik zənginliklər vasitəsilə içdən ifadə edir, oxucunun qəlbini oxuyur və ehtizaza gətirir. Sevgi şeirləri sanki sevənlərin ürəyindən keçənləri göstərən bir aynadır, bu aynada gözəllik, sevinc, nəşə, kədər və göz yaşları görünür...

*Bir sevgi və çarəsizlik duyğusu
Mənə həyatı anlatdı,
Həyatın çox imiş üzü ,
Qarası ağına tən,
Gecələrlə ekiz imiş gündüzi;
Qəlbimə hakim kəsilən
Gah sevinc, gah intizar, gah fəryaddı –
Bu da bir həyatdı...*

Sevgi poeziyası sevginin ən incə, ən lətif, ən qızgın və şiddətli tərəflərini, eşqin hər üzünü nümayiş etdirir, burada qadağan olunmuş üsul və mövzu yoxdur.

Sevgi duyğuları şeirə dönür, eşqə həsr olunmuş şeir sevgi duyğusu yaradır. Poeziya ruhun göylərə ucaldığı müstəsna halları sözlə ifadə edən ahəngdar bir hünərdir, sevgi də ruhun təntənəsidir - sevgi və poeziyanın birliyi məhz bu ruh yaxınlığında, ruh qohumluğundadır.

*Sevdi, ya sevmədi yar -
Şerə dönür duyğular.
Eşqin tək özündə yox
Sözündə də nəşə var.*

Sevgi mövzusunda yaradılan əsərlərin çox böyük əksəriyyəti kişilərə məxsusdur; sevimli qadının vəsfi, onun ilahi gözəlliyi, şıltaqlığı, sadıqlığı və ya vəfasızlığı, aşiqə verdiyi sevinc və əzab ədəbiyyatda, xüsusilə poeziyada mərkəzi yer tutur. Əlbəttə, sevgi dolu kişilər, onların eşq fəlsəfəsi, qadınlarla sevgi macəraları da özünün rəngarəng təsvirini tapır. Sevgi kişi və qadını bir-birinə bağlayan tellərdir. Hərçənd ki, eşqin qurbanları içində qadınlar kişilərlə müqayisədə, yəqin ki, qatqat çoxdur.

Şair öz qəlbini döyüntüsü, həzin musiqisi altında şeir yazır, sanki bütün sevənlərin sevincinə şərik olur, göz yaşlarını silir, pıçıltılarını və hıçqırıq səsini misralara köçürür, sevgi həsrətində olan və ya sevgi qanadlarında uçan qəlbləri oxşayır.

Sevgi şeirləri şairin xasiyyət və xarakterini də güzgü kimi özündə əks etdirir. Gözəli vəsf etməklə yanaşı şair, bəzən özü də fərqiə varmadan, öz tələb və iddialarını da bəyan edir. Bir sıra şeirlər şairin sevgilisindən qat-qat çox özünü sevdini, hətta özünə vurğunluğunu nümayiş etdirir. Belə

şair öz sevgi lirikasında əsasən sevgilisini qınamaqla məşğuldur. “Üzü dönük” sevgilisinin və ya ayrıldığı həyat yoldaşının ömrü boyu ona pərəstiş etməsini gözləyirmiş şair, bütün günahları məhz bu pərəstişin zəifləməsində, yoxa çıxmasında görür şair. Poeziya sevgiyə xas olan ilahiliyi, incəliyi, hiss, həyəcan və ehtirası ifadə və tərənnüm edən ən güclü yaradıcı sənətdir. Şair eşqin və xəyalın qanadlarında uçar.

*Deyirlər ki bülbül gül eşqindədir
Həyatı eşq dolu nəğməsindədir
Bunu kim kəşf edib, ya kim uydurub?
- Şairlər tayfası öz işindədir!*

Əsl poetik tapıntı şairin içində yaşayan duyğulardan ani od alıb sayrısan bəzəkli, ahəngdar fikir qəlpələridir. Şeirinin binası qəlbi eşq dolu usta tərəfindən bu hissəciklərdən hörülür. Sevgi də belədir – mələhət və gözəllikdən doğan və ruhu canlandıran bir qıvcım, parıltı, şimşək və ondan qurulan birlik, işıqlı bir mülk.

*Bəxtim gülür ara-sıra
Bir sevda qonur başıma,
Bir fikir, bir neçə misra
Hakim olur yaddaşıma.*

***

*Söz ilmədir, şeir naxış
Ustasına min-min alqış;
Eşq dolu zərif düşüncə
Dünyaya gəndən bir baxış -
Şeirinin ruhu budur mənçə.*

Söz sənətinin zirvəsində insan sevgisinin, insan ehtirasının poetik təsviri dayanır. Poeziya insanların bilincaltında yatan hissələri oyatmaq iqtidarındadır, sevnələrə öz hissələrini oxumaq imkanı verir. Həyat dramının, insan ehtirasının nəqlində, səslənməsində poeziyanın (və musiqinin) əvəzi yoxdur.

Poeziya özü də, musiqi ilə bərabər, bir ehtirasdır və o, təbii olaraq, sevginin, ehtirasın zərif təsviri və tərənnümü üçün ən uyğun və ən gözəl vasitədir. Sevgi poeziyası lirikanın canıdır, lirikanın ali riyaziyyatıdır.

Öz növbəsində sevgidir poeziyanın yaradıcısı, sevnə qəlbin musiqisidir poeziya.

Hər sevgi bir dünyadır, sevgilər dünyası sonsuz və nəhayətsizdir.

Poeziyanın təqribən beş min illik tarixindən xəbərimiz var; dünyanın ölüb getmiş və yaşayan çox dillərində çox sayılı gözəl sevgi şeirləri, məhəbbət dastanları yazılmışdır. Bəşəriyyətin hər növ zehni, ruhi və fiziki fəaliyyətinin tarixi olduğu kimi eşqin də tarixi var və bu tarixin əsas yazılı qaynaqları bütün dövrlərin şair və yazıçılarının əsərlərindən ibarətdir. Lakin sevginin insanlara bəxş etdiyi hissələrin yalnız çox cüzi hissəsi öz poetik təsvirini tapa bilib. Sevginin nə olduğunu dərk etməyə çalışan, sevgi duyğularını qələmə alan, sevginin rəsmini yaradan və ahəngini duyan istedadlı insanlar tarixdə çox olub, bu gün də var. Nəhayət siz sevgi dünyasının dərin guşələrində yaşayan

fövqəladə gözəllik ona valeh olan, onu təsvir etmək istəyən insan övladına meydan oxumaqda davam edir.

*Ürəyə düşən iz itmir ki, itmir
Eşqin tərənnümü bitmir ki, bitmir
Bəstəkar ya şair, alim ya rəssam
Ömür həsr etsə də, yetmir ki, yetmir.*

Bəşəriyyət var olduqca, sevgi də, poeziya da var olacaq...